

Näituse avamine. Foto: Kaidi Jõesalu

Näitus „Üks puu“ rahvusparki keskuses

Rahvusparki keskuses saab uudistada kuni märtsi lõpuni Pokumaa eestvõttel valminud näitust „Üks puu“. Näitus kõnetab nii loodusesõpru kui ka käsitöö- ja etnograafiahuvilisi. Kooliõpilasedki saavad siit teadmisi mitmete eri valdkondade kohta. Eriliselt püüavad laste tähelepanu näitusel kõik heli tekitavad esemed: kannel, krapp ja lokulaud.

Kuigi näituse nimi on „Üks puu“, tutvustab see lähemalt kahe puu - kuuse ja haava -kasutamise võimalusi nii rahvameditsiinis kui tarbeesemetena ning räägib nende puudega seotud liikidest looduses.

Ühe puu näituse sünniloo jutustab lehes lahti näituse esemete valmistaja, käsitöömeister Meelis Kihulane.

Täname Pokumaad näituse lahke laenutamise eest!

Oma silm on kuningas, olete oodatud kaema!

-
- Ühe puu näitus
 - Juulitorm ja metsad
 - Mis on juhtunud ja mida tulevik toob
 - RMK külastuskorraldusosakonna tegemistest
 - Käitumisjuhised kiskjate rünnakute korral
 - Metsavenna punkri taastamine
 - Uus töötaja – Pille Saarnits
-

2016. a juulitorm ja Karula rahvusparki metsad

4. juuli hommikul ei osanud keegi arvata, et eelmisel päeval Lätimaalt hoogu kogunud ja enne Tartut vaibunud torm nii ulatuslikult kahju tegi. Esimestel tormijärgsetel päevadel ei osanud keegi kahjustuste suurust hinnata, sest paljud teed olid murdunud puude tõttu läbimatud. Teedele langenud puude tõttu raskendatud ligipääsust ja tormikahjude suurest hulgast tingitult jõudsid teated tormikahjustustest Keskkonnaametini mitme nädala jooksul. Mida aeg edasi, seda enam saime aru, et tegemist ei ole pelgalt mõnekümne hektariga siin-seal.

Lõuna-Eestis sai kahjustada umbes 4000 ha metsa. Kaitseala metsadest said kõige rohkem kannatada Koiva-Mustjõe maastikukaitseala ja Karula rahvuspark.

Juulitorm. Foto Risto Sepp

Täpset pindala, palju Karula rahvusparkis metsi tormiga kahjustada sai, on veel tänagi raske öelda, kuna ülepinnalist inventuuri selle kohta tehtud ei ole ja veel tänagi esitatakse metsateatise tormimurru koristamiseks. Saame välja tuua vaid need numbrid, mis kajastuvad Keskkonnaametile seni esitatud metsateatistes.

Kõige enam said kannatada Silla (132 ha)*, Rebasemõisa-Kolski (59 ha), Kõvõramäe (48 ha), Jõepera (12 ha) ja Saera (5 ha) piiranguvööndite metsad. Samuti olid suured kahjustused Kallõtõ, Oikunna, Palu-Labassaarõ, Perajärve ja Ödri sihtkaitsevööndites.

2017. a jaanuari seisuga on Keskkonnaametile esitatud metsateatise Karula rahvusparki alalt kokku 323 hektarile mahuga 15 400 tm. Nendest piiranguvööndis olevatel eramaadel 73 ha ja 5803 tm ning riigimaal 194 ha ja 9464 tm. Seega moodustab metsateatiste alusel piiranguvööndis kahjustatud metsa osakaal üle 9%. Sihtkaitsevöönditesse esitas RMK metsateatise eesmärgiga hooldada vööndeid läbivaid teid, radasid ja puhkekohtasid. Suuremaid kahjustusi saanud metsade seisukorra hindamiseks viidi läbi metsakaitse-ekspertiis. Paljud metsad olid nii

kahjustatud, et peale tormimurru koristamist tekivad mitmele poole piiranguvööndisse lagedad alad.

Suurema mahuga tormikahjustused on Keskkonnaameti spetsialistide hinnangul rahvusparki lõunapoolsemates ja põhjapoolsemates sihtkaitsevööndites. Sihtkaitsevööndite metsade eesmärgiks on reeglina metsakoosluse arengu tagamine loodusliku protsessina ja torm on kindlasti looduslik protsess, tahame seda või mitte. Tormikahjustuste mõjust loodusväärtustele tahame teavitada edaspidi, kui on tehtud kevadised seired. Kindlasti on kaotajaid ja võitjaid. Positiivne asjaolu, mida esialgsel visuaalsel hinnangul võib väita, on asjaolu, et selliste tormide korral ei ole vanad metsad tormihellemad kui nooremad. Meil ei ole vaja karta, et esimene torm ainult sihtkaitsevööndi vanad metsad pikali heidab. RMK tegeles koristustöödega sihtkaitsevööndites neis kohtades, kus oli vajalik taastada juurdepääs külastusobjektidele. Puhastati ka vanu metsateid, kuna need on rahvusparkis väärtustatud kui kultuuripärand ning metsa ilmestav ja mitmekesistav nähtus. Enamasti on need teed kasutusel matkateedena.

Tänaseks on RMK enamuse riigimaal paiknevatest radadest ja objektidest tormimurrust puhastanud. Kohati on tehtud ümbersuunamisi ning seda pigem eramaid läbivates osades. Kahjuks sügisesed ilmaolud metsatöid väga ei soosinud ning sagedased vihmad raskendasid kokkuvedu. Siiski pole seni teadaolevalt metsatöödega seoses suuri pinnasekahjustusi tekitatud. Perajärve sihtkaitsevööndisse jääv Perajärve-Sitiksaare tee ootab veel puhastamist. Selle kohta on Keskkonnaametile metsateatis juba esitatud. Kuna metsateed moodustavad ligi kolmandiku kogu rahvusparki teedest, siis kindlasti leidub lõike, mis vajaksid veel hooldust. Kui Teil on infot selliste lõikude kohta, siis palun andke sellest Keskkonnaametile teada. Lähtuvalt kaitsekorralduslikest väärtustest otsustakse ka nende teede hooldamine.

2017. a toimub Karula rahvusparkis metsaelupaikade ülepinnaline inventuur. Kuna selle käigus vaadatakse üle umbes 8200 ha metsi, siis loodame, et selle inventuuri tulemustest sõltuvalt saame sügisel anda täpsemaid hinnanguid tormikahjustuste ulatuse kohta.

*Keskkonnaameti metsandusosakond
andmed esitatud metsateatiste põhjal

Agu Sihvka annab aru ehk mis on juhtunud ja mida tulevik toob

Ubajärve tee rekonstrueerimine. Foto: Kaili Viilma

Karula kandis on elu põnevaks läinud, pole midagi ütelda! Möödunud suvel pühkis siit üle tormituul ja murdis hulga metsa maha, mis tekitas inimestes mõtteid metsa kasutamise ja kasvatamise korraldamisest hoopis laiemas plaanis kui vaid enda kodumetsad. Arvati, et aeg oleks rahvuspargi kaitsekorrale kriitiliselt otsa vaadata ning uuesti läbi mõelda, mis, kes ja kuidas siinkandis ikka täpsemalt toimetada võiks. Riigil kohe üks mõtlemisülesanne juures. Novembrikuus tutvustasid riigimetsa majandajad Karula RP koostöökogus oma 2017. a. tööplaan. Muuhulgas räägiti ka Äestamise soo ja Ubajärve soo taastamisest. See ajas kohalikud taas elevile ning Äestamise soo sai selle tulemusena tööplaanidest maha võetud. Saime koostöökogust ka tugeva signaali, et mõned omal ajal mitteavalikeks kuulutatud veekogud ei tohiks seda mitte olla ning nüüdseks on käivitatud protsess veekogudele taas avaliku kasutuse määramiseks. Jaanuaris alanud teede rekonstrueerimisega seotud raied pälvisid aga nii kohalike kui meedia teravdatud tähelepanu. Kohalikud tundsid elavat huvi, miks peab teeservad nii laialt lahti raiuma ja kuidas üldse on võimalik liikumispääsuga sihtkaitsevööndis raiuda. See ajendas nii kaitseala valitsejat kui ka RMK-d üheskoos laua taha istuma, et üle kaaluda, mida ja kui

palju teede tervise huvides peab tingimata tegema ja mida võiks tegemata jätta. Selle arutelu tulemustega tullakse peagi ka kohaliku kogukonnaga aru pidama. Just kohalikelt saime ka teada, et metsa kokkuveoga (mitte raiega!) on kahjustatud kaitsealuse taime kasvukohta. Sellist riski ei osanud keegi metsateatiste kooskõlastamisel kartagi. Nüüd siis nuputatakse riigiasutustes, kuidas selliseid riske tulevikus vältida ja tööprotsesse parandada. Viimati aga saime kohalike vahendusel teada, et koprad on Pehmejärvede veetasemete reguleerimisse panustanud ning taas tuli kiiresti otsused langetada, kuidas neid keskkonnanariske maandada ja agara looma tegemistele piiri panna. Nagu näha, on riigil just kohalike tähelepanelike silmade tõttu uurimist, seletamist ja kirjutamist palju, aga saime väga väärtuslikku infot ja kasulikke kogemused, kuidas oma tööprotsesse parandada.

Mis röömsaks teeb? Ikka see, et inimesed on tõeliselt huvitatud ning elavad ja mõtlevad oma kodukandis toimuvale elavalt kaasa. Üha õhemaks muutuv asjakohasus annab see kindlustunde, et keegi hoiab silma peal ja reageerib, kui midagi kahtlast või sootuks asjakohatut näeb. Olgu selleks siis koristamata tormimurd, hoopis liigne raie või

ebaõiglane elukorraldus laiemas plaanis. See omakorda nõuab, et riigi esindajad oma tegemistele kriitiliselt otsa vaataks ning analüüsiks, kas ja kus on eksitud ning kas annaks midagi parandada. Ootused riigi esindajatele üha kerkivad - eelkõige peab olema avatud ja koostöövalmis, kui tahad tõesti toimivat partnerlust. Küsijatele vastatakse küll alati, aga alati ei pruugita nende vastustega rahul olla. Vahel on see huvide konflikti või maailmavaatelist erinevuste tõttu üsna ootuspärane, aga sellegipoolest peab riik peeglisle vaatama, kas midagi oleks saanud teha paremini. Allakirjutanu on terve oma elu õppida armastanud ja on seepärast nende igapäevaste õppetundide eest tänulik.

Eelneva jutu kinnitamiseks tahtsime ka veel kord üle rääkida viimati kõige enam vastukaja saanud **teede rekonstrueerimise teema ja erinevate asutuste rollid selles protsessis**.

Keskkonnaamet peab seaduse kohaselt rahvuspargis kooskõlastama projekteerimistingimused, mille paneb koos keskkonnamõjude analüüsiga (NB! mitte veel keskkonnamõjude hindamine) kokku töö tellija, ning tegevusloa. RMK omakorda nõuab projekteerijalt, et nad peavad enne töö üleandmist hankima ka projektidele Keskkonnaameti kooskõlastused. Pärast seda läheb projekt ekspertiisi, vajadusel kohendamisse, ning lõpuks tegevusloa väljastajale kooskõlastamiseks. Teede rekiga seotud kuivendusobjektide puhul väljastab tegevusloa Põllumajandusamet, kes korraldab ka keskkonnamõjude eelhindamise või täishindamise ja võtab sellele ning tegevusloale Keskkonnaameti kooskõlastuse. Lõpuks hangib RMK alltöövõtja ning tellib projektikohase töö, korraldab omaniku järelevalvet ning võtab töö ka lõpuks vastu.

Seega on protsessis palju osapooli ning mitu kooskõlastusringi, milles tagantjärele selguse saamine on kaunis töömahukas, sest protsessid ulatuvad aastate taha. Karula teede reki puhul näiteks aastasse 2014. Esimeste kooskõlastuste andmisel ei oska veel keegi täpselt ütelda, millal ja kas kavandatud tegevused üldse ellu viiakse.

Mida me sedakorda siis teede rekonstrueerimise protsessist õppisime? Eeskätt seda, et kui on võimalik kuskil eksida, siis seda ka tehakse – alates mõistete erinevast tõlgendusest kuni töö teostaja arusaamiseni, mida ja kuidas täpselt tegema peab.

Mis läks Karulas valesti?

1. Keskkonnaametil ja RMK-l olid erinevad arusaamad 'teetrasside laiuse' mõiste tõlgendamise ja sisustamise osas, kuid seda saab tulevikus õnneks üsna hõlpsasti parandada – RMK laseb projektides täpsemalt lahti selgitada tehtavad tööd ning Keskkonnaamet omakorda täpsustab oma tingimusi. Antud juhul eeldas Keskkonnaamet, et mitterekitavate teekraavide kohal teede ääres raieid ei tehta, aga RMK eeldas teekoridori lahtiraiet sellele vaatamata, kas kraave rekitakse või mitte.
2. Kaitsealadel, eriti majanduskeeluga vööndites, peavad tööde mahutabelid palju täpsemalt kavandatud tööde mahtu kajastama. Antud juhul ei kajastanud sihtkaitsevööndis kavandatava raie tegelik maht Keskkonnaametile kooskõlastamiseks esitatud projekti töömahtude tabelis.
3. Keskkonnaametist kooskõlastuse saanud projekti edasisel kooskõlastamisel tegevusloa väljastajaga peab kindlasti eraldi välja tooma, kas ja mida on projektis peale Keskkonnaameti kooskõlastuse saamist muudetud. Antud juhul oli Keskkonnaamet kooskõlastanud ühe projekti versiooni, aga töösse läks veidi muudetud versioon, kuna RMK eeldas, et Põllumajandusamet esitab muudetud projekti koos tegevusloaga Keskkonnaametile uuesti kooskõlastamiseks. Põllumajandusamet aga eeldas, et projekti pole peale Keskkonnaameti kooskõlastust muudetud. Metsateatiste menetlemisel eeldasid Keskkonnaameti metsaspetsialistid, et tegu on projekti sama versiooniga, mis Keskkonnaametis looduskaitsele kooskõlastuse sai, mitte juba muudetud versiooniga. Nii kooskõlastati raied, mida ei olnud looduskaitsevaldkonnas kooskõlastatud projektis kajastatud.
4. RMK peab tugevdama omaniku järelevalvet, et alltöövõtjad järgiksid kindlasti projekti ega raiuks omavoliliselt lubatust laiemaid teekoridore. Antud juhul on alltöövõtja kohati raiunud 1-2 m laiema teekoridori kui töösse läinud projektis ette nähtud ning rikkumist menetleb Keskkonnainspeksioon.

Õppetunnid olid karmid, aga väga kasulikud. Leppisime RMK-ga kokku, et korraldame teede rekide teemalise arutelu kohaliku kogukonnaga, et täpsustada ja leppida kokku, kuidas tulevikus Karulas teid korrastama hakatakse ja seisma pandud töödega edasi liigutakse – kaalukausil ühelt poolt kohalike ootused ja teiselt poolt tee-ehituslikud nõuded ja vajadused. Kaitse-eeskiri võimaldab olemasolevate ehitiste hooldamist ka sihtkaitsevööndites, aga tahame tuleviku tarbeks täpsemalt kokku leppida

hooldamiste tingimustes ning selles, mis tüüpi töödest ja kuidas kohalikele teada anda.

Me tõesti tahame ja vajame kohaliku kogukonna panust kaitseala tegemistesse ning ootame vastutasuks ausat ja konstruktiivset tagasisidet oma tegemistele ja tegemata jätmistele.

Kasulikku koostööd!

Kaili Viilma, Keskkonnaamet, Lõuna regiooni looduskaitse juhtivspetsialist

RMK külastuskorraldusosakonna tegemistest

Korneti torn. Sarnane torn on plaanis ehitada ka Rebasemõisasse. Foto Tiia Ilmet.

Olemasolevate lõkkekohtade ja matkaradade hooldus Karula rahvuspargis toimub käesoleval aastal samamoodi kui eelnevatel. Muudatustest ehk niipalju, et aasta lõpul likvideeritakse Mikilä lõkkekoht. Põhjusteks lõkkekoha asukoht eramaal ja väga halb juurdepääsetavus.

Enamus matka- ja rattaradasid Karula rahvuspargis asuvad kas täielikult või osaliselt eramaadel. Radade kasutus on tõusnud ning matkajaid liigub palju, isegi talvisel ajal. On tekkinud probleemid, eriti neis kohtades, kus rada eramaad läbib. Seoses sellega teeme mõningaid muudatusi Karula pikal jalgsimatkarajal. Nimelt peame ära jätma Sora-Õdri-Luukina lõigu ja selle asemel juhtima matkajad Soralt Rebasemõisa mööda riigimaanteed.

Rebäse maastikurajal on plaanis asendada enamus vanu karjavärvaid uute tõkkepuu tüüpi värvatega, parandada tähistust ja välja vahetada mõned infotahvlid koos alustega. Mõned infotahvlid koos alustega vahetame välja ka Ähijärve teerajal, Perajärve metsarajal ja laste loodusrada-mänguväljakul.

Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi poolt rahastatud projekti „Kaitsealade külastuskorralduse infrastruktuuri rekonstrueerimine“ kaudu on plaanis Karula rahvusparki matkaradadel lähima 3 ja poole aasta jooksul uuendada 8 silda või purret ning 7 erineva pikkusega laudtee lõiku. Lõkkekohtades uuendatakse 6 käimlat, 6 laud-pingi komplekti ja 1 trepp. Alustatud on Rebasemõisa vaatetorni projekteerimise hanke ettevalmistamisega ja kui kõik plaanipäraselt kulgeb, algavad ehitustööd järgmise aasta jooksul.

Lisaks ka mõned arvud Karula rahvusparki külastuses. RMK teostab Karula rahvusparkis loenduritega külastusmahu seiret. 2016. aastal külastati RMK poolt majandatavaid Karula rahvusparki külastusobjekte 41 200 korda, mis on veidi vähem kui 2015. aastal, mil käis 43 400 külastajat, kuid kõrgem kui eelneval perioodil 2012-2014 kui Karula rahvusparki külastatavus jäi vahemikku 32 100-37 400. Kõige enam külastatakse Ähijärve lõkkekohta ja laste loodusrada, 2016. aastal perioodil maist kuni novembrini tehti sinna 10 400 külastust. Teabepunktis oli eelmisel aastal teavitatud inimeste hulk 4788.

RMK külastuskorraldusosakond

Metsavenna punkri taastamine.

Taastamistööd on planeeritud läbi viia **10.-12. augustil** avaliku üritusena. Kõigil soovijatel on võimalik ehitustööd kõrvalt näha ja ise punkri taastamisel osaleda. Kaks Lüllemäe põhikooli õpilast dokumenteerivad loovtöö raames punkri ehituse töövõtted ja detailid.

Punkrit on raske loodusest leida. Foto Kaidi Jõesalu

Tänavu suvel on Karula rahvusparkis kultuuripärandi koolituste raames plaan taastada legendaarse metsavenna Alfred Käärmani poolt 1940date aastate lõpus rajatud ja kasutatud punker Palu-Labassaarõ sihtkaitsevööndis. Sama punker on kord juba uuesti üles ehitatud 1980date aastate lõpus vana metsavenna enda juhatuse järgi.

Punkri taastamine on kavas Alfred Käärmani raamatus „Surmavaenlase vastu. Eesti lõunapiiri metsavenna mälestusi“ olevate kirjelduste ja jooniste ning punkri esimesel taastamisel osalenud inimeste teadmiste järgi.

13. augustil on kavas ettekannete päev, kus räägitakse laiemalt metsavendlusega seonduvast. Ürituse eesmärk on selle ajaloo etapi teadvustamine pealekasvavale põlvkonnale.

Kõnealune punker on kavas võtta arvele pärandkultuuri objektina ja selle juurde paigutada infotahvel. Punker ei ole mõeldud läheduses asuva RMK Perajärve metsaraja osana ning metsarajalt sellele suunavat viita kavandatud ei ole. Samuti ei ole kavas punkrit kanda turismiobjekte tutvustavatele infokandjatele.

Pille Saarnits, kultuuripärandi spetsialist

Uus töötaja – Pille Saarnits

Olen sündinud ja üles kasvanud Tartu äärelinnas. Lõpetasin Tartu 5. keskkoolis bioloogia ja geograafia eriklassi ning hiljem Tartu Ülikooli geograafina.

Olen aastaid töötanud Võrumaa Keskkonnaministeeriumi haldusalas looduskaitse valdkonnas. Viimased 13 aastat elan Haanjamaal

vanas rehielamus, mida jõudumööda taastame. Naudin seda väga. Haanjamaal elades on mind järjest rohkem hakanud huvitama, mida tegid ja millest mõtlesid meile eelnenud põlvned siinsamas. Haanjamaa on end turismipiirkonnana järjest enam ja järjest aktiivsemalt esitlemas kultuuripärandi kaudu (suitsusaun, toidupärand, keelemurre, muusika). Analüüsisin Haanjamaa võimalusi päranditurismi sihtkohana ja kaitsesin sel teemal Maaülikoolis loodusturismi erialal magistratöö. Nagu kõiki teisi geograafe, huvitab ka mind reisimine. Ülikooli ajal ja hiljemgi veel käisin järjest Siberis suusamatkadel. Veel pakuvad mulle huvi ja rõõmu aiandus, käsitöö, loodus ja tantsimine.

Käitumine kiskjate rünnakute korral

Metsloomad ja rongad on saanud juba kõhu täis.

Foto Helen Kivisild

Karula kandis pole harvad kiskjate rünnakud kariloomadele.

Juhul, kui loomade omanik leiab karjamaal vigastatud või hukkunud hoolealused, peaks käituma järgmiselt:

- Vigastatud või hukkunud kariloomade (lambad, veised) leidmisel on soovitatav koheselt helistada võimalusel otse eksperdile või saata talle lühisõnum (SMS), kui telefon ei vasta.
- Info võib edasi anda ka Keskkonnainspektsiooni lühinumbrile 1313, kust see edastatakse omakorda eksperdile.
- Edasi tuleks talitada vastavalt eksperdilt saadud suunistele.

Juhul, kui murdmine on toimunud nädalavahetusel ja ekspert ei saa koheselt kohale tulla, tuleks suvisel ajal käituda järgmiselt:

- **Suvisel ajal** on soovitatav teha sündmuskohast, aiast ja vigastatud või hukkunud loomadest pildid. Võimalusel teha loomadest pilte erinevatelt kaugustelt: lähedalt ja kaugemalt murdmis- ja söömisjälgedega tuvastamiseks.
- Olemasolul pildistada ka lohistusjälgi ning murdja käpajälgi, mis murdmiskohast leitakse.

Käpajälgede kõrvale võib võrdluseks asetada mõne eseme (tikutoosi, noa vms), mis võimaldab hiljem fotolt jälje suurust võrrelda.

- Seejärel peaks vigastatud või hukkunud loomad kiiresti kokku koguma, kuna kuuma suvepäikese käes riknevad nad väga kiiresti. Riknenud ja roiskuvatele kariloomadele on päeva-paari möödudes juba väga raske ekspertiisi teha.
- Osad hukkunud murdmis- ja söömisjälgedega isendid (piisab paarist-kolmest loomast) tuleks paigutada jahedasse ruumi (keldrisse või külmikusse). Hiljem saab ekspert need üle vaadata, et murdmis- ja söömisjälgedega põhjal tuvastada murdja.

Sügisel või ka talvel, jahedamal ajal, piisab, kui paar-kolm murdmis- ja söömisjälgedega looma (lammast) jätta murdmiskohta ning eksperdi tulekuni kinni katta näiteks kile või presendiga, et vältida nende ära söömist rebaste, kährikute ja ronkade poolt. Samuti on soovitatav teha sündmuskohast, aiast ja vigastatud või hukkunud loomadest pildid vastavalt eelpool toodud juhistele. Raskelt haavatud loomad võib vastavalt eksperdilt saadud suunistele piinade lõpetamiseks kohapeal hädatappa. Olulist infot murdja kohta annavad lumelt leitud ja üles pildistatud värsked käpajäljed. Pildistamisel hoiduda käpajälgedega tallamisest.

Juhiseid järgides ja eeltoiminguid tehes on võimalik suuresti kaasa aidata ekspertiisi ladusale sujumisele ja murdja tuvastamisele.

Karula rahvusparki alal ja selle lähiümbruses esinevatest kiskjate rünnakutest palume teavitada Margo Tannikut (tel 516 0148, e-post margo.tannik@keskkonnaamet.ee).või teada anda Valga või Võru kontori telefonile (Võru kontori telefon 786 8360, Valga kontori telefon 680 7901, e-post louna@keskkonnaamet.ee)

Margo Tannik, jahinduse peaspetsialist

Näituse „Üks puu“ sünnilugu

Meister tutvustab näitust. Foto Kaidi Jõesalu

Kõlab küll suurejooneliselt, aga olen oma missiooniks võtnud hoida elus teadmisi ja oskusi, mis on seotud rahvapärase puutööga ning täpsemalt tarberiistade valmistamisega. Eelkõige huvitab mind materjali kasutamine ja tunnetus ning valmistamisviisid, mida oskasid endiseaegsed meistrid.

Olen aru saanud, kui oluline oli osata valida loodusest kvaliteetset ja vastava töö jaoks õiget puitmaterjali. Samuti oli oluline valida ka õige puiduliik ja mõnikord oligi see üks kindel puiduliik ainukeseks või peamiseks sobilikuks valikuks mingi eseme valmistamisel (nt männipeerg laastukorvi valmistamiseks, õige kõverusega kask rangipuuks, pärn sõela valmistamiseks jne).

Haab rahvameditsiinis

- Haavapungatee võtab ära peavalu, mõjub rahustavalt, vähendab reumavalu ja alandab palavikku.
- Haava koorealuse pehme kaapega raviti roose.
- Haavast välja imunud vahuga (veega) raviti soolatüükaid.

Jõudes **haavapuu** juurde, mõistsin, et vanadel teadmistel puust, mille kasutusvaldkonnaks praeguse metsaraie juures on jõuda kütteks ja paberipuuks või parimal juhul sauna sisustusmaterjaliks, on oht kaduda meie praegusest teadmisest. Haavapuul on väga hea paindumus ja teda kasutati rohkesti tänu kergusele mitmesuguste nõude valmistamiseks. Samuti valmistati haavast

varem klassikalised jahimehe suusad, algelised paadid (ruhe ja vene) ning muud taolist. Sealt saingi mõtte teha näitus haavapuust. Et ta näitusel üksinda ei oleks, lisasin kuuse. **Kuusest** saab valmistada minu meelest kõige rohkem erinevaid esemeid. Kuusk on ainuke puu, millel võis ja sai ära kasutada kõik (alates juurtest, kuni okasteni) ja nii mõnigi ese oli parim ainult kuusest valmistatuna.

Tunnetan, et sedalaadi teadmised ja oskused on hääbumas. Paar suve tagasi Pokumaal toimetades rääkisin sellest mõttest Airi Hallik-Konnulale, ja talle hakkas näituse idee meeldima. Ta küsis, kas ma ei võiks mingis osas seda näitust Pokumaale teha ja kasutada sealses metsas olevat kuuske ja haaba. Pealegi oli soov saada Pokumaale praktiliseks pesu pesemiseks suur küna. Olin loomulikult nõus. Ja nii see minu osa näitusele valmis.

Kuusevaik ja -kasvud rahvameditsiinis:

- Kuusevaik on olnud tänapäeva närimiskummi eelkäijaks kogu Põhja- Euroopas.
- Kuusevaik oli heaks haavarohuks väiksemate haavade puhul.
- Vaigust keedeti puhastava toimega haavaplaastrit. Sinna lisati rasva, vaha, jm
- Kuusekasvuteed on kasulik juua kevadväsimuse vastu.
- Kevadel võiks kuusekasve süüa niisama või lisada salatile. Neil on rõgalahtistav ja antibiootiline toime.
- Kuusekasvusiirup aitab külmetushaiguse, gripi, kopsupõletiku, angiini, neelu-ja kurgupõletiku korral.
- Kuusekasvusiirup on maitsev lisand erinevate toitade maitsestamisel.

Näitusel „Üks puu“ pole ei kuusest ega haavast valmistatud kõiki esemeid, mida neist teha annaks ja see ei olnudki plaanis. Praegu on valmimas uus suur näitus "Puud ja inimesed", kus peaks saama esindatud kõik erinevat tüüpi esemed, mida nendest kahest puuliigist traditsiooniliselt valmistati.

Meelis Kihulane, näituse tööde autor

**Napped haava ja kuuse kasutamisest rahvameditsiinis on valminud näituse tekstide põhjal*

Metsade inventuur

Keskkonnaamet on tellinud Karula rahvuspargis metsade ülepinnalise inventuuri, mis viiakse läbi 2017. aastal (töö esitamise tähtaeg on 1. oktoober 2017). Tööd teostab OÜ Metsaruum, keda esindab Marje Talvis (e-kiri: marje@metsaruum.ee). Karula rahvuspargis vastutab inventuuride läbiviimise eest Anneli Palo.

Töö käigus inventeeritakse (kirjeldatakse) vegetatsiooniperioodil metsakooslused (metsaelupaigatüübid), niidu-, soo- ja teised kooslused, mis jäävad inventeerimiseks määratud alale. Inventeeritava ala pindala on ligikaudu 8200 ha. Veel kontrollitakse Natura 2000 elupaigatüüpide andmekihil olevate elupaigatüüpide, piiride ja hinnanguliste parameetrite vastavust tegelikule olukorrale looduses. Kogutud inventuuriandmete, elupaigatüüpide taastamis- ja hooldamisjuhiste põhjal koostatakse ülevaatlik aruanne.

Töödega on juba alustatud ning Anneli Palo sõnul oleks hea teada, kui kellelgi eraomanikest on mingeid eriküsimusi või teab mingit kohta juhatada, mis muust metsamaastikust hulga põnevam paistab. Mõned niisugused paigad on ju üldise metsamustri sisse nii ära kadunud, et võivad muidu kogemata marsruudist kõrvale jääda.

Keskkonnaameti esindajaks töö teostamise juhendamisel, kvaliteedi kontrollimisel, töövõtjale vajaliku info andmisel ja töö vastuvõtmisel on kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Reet Reiman (reet.reiman@keskkonnaamet.ee). Küsimuste korral ja lisainfo saamiseks võtke julgelt ühendust.

***Eelmisel sügisel toimunud kiulina õppepäeval jäeti Karula rahvuspargi keskusesse soovijaile jagamiseks erinevaid kiulina seemneid. Jagame neid hea meelega huvilistele! Lina sordid: „Suzanne“, „Marilyn“, „Sofie“.**

Huvitavat mujal

13.-14. aprillil toimub konverents „Haanjamaa pärandmaastikud jutustavad“.

13. aprillil konverents Võru Kandles kell 11-16.30. Esinejad Alvar Soesoo, Pille Tomson, Tarmo Evestus, Evar Saar, Eda Veeroja, Agu Hollo jt. Kell 19.00 lõkkeõhtu Vaskna järve ääres. Vajalik etteregistreerimine.

14. aprillil toimub ringsõit Haanjamaa pärandmaastikul ja tüüpilistes külates. Lisainfo Pille Saarnits.

28.-29. aprill toimuvad RMK metsaistutustalgud Valga- ja Võrumaal 2016. aasta juulitormis kahjustada saanud aladel. Täpsem info Kaidi Jõesalu.

24. mail tähistatakse Euroopa rahvusparkide päeva.

Tänavune parkide päeva teema on kliimamuutused. Kel teema vastu huvi, saab infot EUROPARC kodulehelt: <http://www.europarc.org/nature/european-day-parks/>

Plaanitud sündmuste eelinfo (täpsem info enne toimumist)

9. aprillil toimub aia hoolduse koolitus „Puude ja põõsaste lõikamine“. Juhendab Tiia Trolla Vanaema Aed OÜ-st. Korraldab Keskkonnaamet, toetab KIK. Lisainfo Pille Saarnits.

21. aprillil toimub Karula rahvuspargi koostöökoogu ja kogukonna koosolek algusega kell 14.00 Kaikamäel.

6. mail toimub koolitus „Kartulipanek hobusega“ Rõõmu talus – sõnniku laotamine, maa ettevalmistus, vagude ajamine ja kinni ajamine. Näpunäited, kuidas õpetada hobust kõike seda tegema. Kõik huvilised saavad kätt proovida! Toetab KIK. Lisainfo Pille Saarnits.

13.-14. mail toimub võlvkeldri taastamise koolitus Kaika külas Härma talus. Korraldab Keskkonnaamet, toetab KIK. Lisainfo Pille Saarnits.

10.-11. juunil toimub koolitus traditsioonilisest puidupainutamisest Kaikamäel

Selleks, et vanad oskused ära ei kaoks, korraldame Kaika kandis kahepäevase koolituse traditsioonilisest puidupainutamisest. Kahe päeva sisse mahub loeng traditsioonilisest puidu painutamisest, Kaikamäel näituse „Vaka all“ avamine ning painutatud esemete valmistamine kohapeal.

Koolituse viib läbi Meelis Kihulane. Tema näitus „Vaka all“ on esimene näitus sarjast „Kummardus Ants Viiresele“. Näitusel saab näha rahvapärasel viisil valmistatud painutatud kerega esemeid.

Koolitusel osalejad saavad valmistada painutatud toidukarbi ja osaleda looga, rattavitsa ja reejalase näitlikul valmistamisel. Näitlik valmistamine tähendab, et osalejad saavad soovi korral teatud etapis kaasa lüüa, aga keegi ise otsast lõpuni eset valmis ei tee, kuna materjal ja selle töötlemine nõuab suuremat oskust. Korraldab MTÜ Karula Hoiu Ühing. Toetab Vana Võrumaa kultuuriprogramm

10. juunil toimub Kaikamäel traditsiooniliste pillide (kilgipillid, karjasepasunad) meisterdamine.

Juhendab Allan Jara. Korraldavad MTÜ Karula Hoiu Ühing ja Keskkonnaamet, toetab KIK. Lisainfo Lilian Freiberg ja Pille Saarnits.

19.-23. juunil toimub Kaikamäel kolmas Karula kihelkonna laste suvine pillilaager.

Korraldab MTÜ Karula Hoiu Ühing, lisainfo Meelika Hainsoo (meelika.hainsoo@gmail.com)

4.-6 juulil toimub Karula noore looduskaitseja laager.

Korraldab Keskkonnaamet, toetab KIK, lisainfo Helen Kivisild.

8. juulil toimub traditsiooniline käsitööpäev ja simman

Karula rahvuspargi keskses. Korraldavad Keskkonnaamet ja RMK, .toetab KIK. Lisainfo Pille Saarnits.

15.-16. juulil toimuvad heinateo hobutööpäevad

koostöös Parmu Ökokülaga. Lisainfo Pille Saarnits, toetab KIK.

TARUPETTÄI
KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT

KESKKONNAAMET

Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!

Infoleht ootab avaldamiseks artikleid/arvamusi/meenutusi kohalikelt elanikelt. Kirjatükid palume saata e-kirjaga Helen.Kivisild@keskkonnaamet.ee või paberil Ähijärve külastus-keskusesse.

Tarupettäi koostajad: Helen Kivisild, Pille Saarnits, Kaidi Jõesalu
Toimetajad: Helen Kivisild ja Kaidi Jõesalu
Küljendaja: Helen Kivisild

RMK Karula teabepunkt on avatud
15. september kuni 15. mai K-R 10-16.

Aadress: Ähijärve küla, Antsla vald, 66420
Võrumaa
Telefon: 782 8350

Keskkonnaamet:

Maahoolduse spetsialist **Jan Ruukel** tel.:5340 8012
Looduskasutuse spetsialist **Henno Peegel** tel.: 516 1479
Keskkonnahariduse spetsialist **Helen Kivisild** tel: 525 1552
Kultuuripärandi spetsialist **Pille Saarnits** tel.: 523 3848
Metsanduse juhtivspetsialist **Tiina Jüris** tel.:510 9316
Jahinduse peaspetsialist **Margo Tannik** tel.: 516 0148
Lõuna regiooni looduskaitse juhtivspetsialist **Kaili Viilma**
tel.:5051955

Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK):

RMK loodusvaht **Mati Urbanik** tel.:529 0388
RMK teabejuht **Taavi Tatsi** tel. 5691 0529
RMK loodusteabe teemajuht **Kaidi Jõesalutel**.:5304 3504

Lehe väljaandmist on toetanud Keskkonnaamet ja RMK